
Bűn és büntetés – a terrorista nők jogi és társadalmi megítélése

HROTÓ LARISSZA

211

Tisztelt hallgatók! Mai előadásom mindkét címbeli fogalomra – bűnre és büntetésre – kérdez, a kérdésfeltevés háttéréként a terrorizmus női képét mutatom. Kulturális antropológiai kutatásom a férfiközpontú társadalom (mai is) diszkriminált női rétegének helyzetét világítja meg. A társadalmi diszkrimináció ténye közismert, mégsem minden nő azonosul a feminista törekvésekkel.¹ Sőt sokan különböző – néha személyes okokból ugyan, de mégis – élesen elhatárolják magukat a feminizmustól. Ezek a nők a férfiak árnyékában próbálnak érvényesülni a polgári család határain belül. Jelen előadásom nem róluk, hanem olyan nőkről szól, akik hátat fordítva a női közszeretlenséget korlátozó polgári mintának erőszakos (terrorista) aktusok aktív résztvevőivé, vagy szervezőivé váltak. Minden vélt vagy tényleges eszmei tartalom ellenére az ilyen tettek az emberi élet kioltására irányulnak, ezért ezt nem csak egy súlyos, de emberiség elleni bűnnek is minősítem. Mert minden esetben emberi lelkek pusztulnak el.

Vera Zaszulics, az első terrorista

A misnai időkben (i. sz. 2-3. százada körül) a zsidók törvénye főbenjáró bűnnek tartotta, ha egy feleség olyan ételt szolgáltat fel férjének, amely-

¹ Judith Butler, *Problémás nem: feminizmus és identitás felforgatása*, Budapest, Balassi Kiadó 2006. I. Nők, mint a feminizmus alanya (Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity, New York, Routledge, 1990)

ből nem adták le a levitáknak járó tízedet. Bűnnek számított továbbá, ha a feleség nem teljesítette a tésztaáldozat (chála) előírását, vagy a menstruáció alatt szexuális érintkezésbe lépett a semmit sem sejtő férjével (l. Sábát traktatusban).²

Modern korban kevés férj nyújtott volna *getet* (váló levelet) elvetemült hitvesének ezekért a vétségekért. A bűn fogalma kikerült a vallások kizárólagos fogalomköréből és polgáriasodott. Európában a bűn szinte csak egy jogi kategóriaként rögzült a mai ember tudatában. Még a társadalmi megítélés is másodlagossá válik, vagy megegyezik a bírósági ítélettel.

A 19. század végén, de még a 20. század közepéig is a polgári társadalom vallási előírásokra támaszkodó megítélése sokat számított. „A nő és a társadalom” magyar feminista lap 1907. október 25-i első számában Száz Zoltán *A női becsületről* írt cikkében azt állította, hogy a nő társadalmi erkölcsi megítélése erősen szexualizált.³ Ezért a női bűn *par excellence* az alsó társadalmi rétegekben a prostitúció, a felső rétegekben a házasságtörés. Ugyanis mindenki csak azokat a bűnöket követi el, amelyek elkövetésére alkalma van.

Száz állítását cáfolni látszik az a tény, hogy a modernitás első ismert terroristája egy nő volt. Vagy Vera Zaszulics orosz házitanítónő fegyveres merénylete nem számít bűnnek, mert az igazságosság eszméjéért emelt fegyvert? A bíróság az elkövető nőt nem ítélte el, sőt lehetővé tette, hogy még az ügyészi fellebbezés előtt külföldre távozzon. Zaszulics Franciaországban élt és meglehetősen szép korban halt meg.

A. F. Koni neves orosz jogász és jogtudós Zaszulics esetéről verses formában is emlékezett:

Грянул выстрел-отомститель,
Опустился божий бич,
И упал градоправитель,
Как подстреленная дичь!⁴

² Misna Sábát, 2. fejezet

³ Száz Zoltán, *A női becsületről*, *A nő és a társadalom*, 1907/I, 1.

⁴ А. Ф. Кони, *Воспоминания о Деле Веры Засулич*, Москва, 1956. [A. F. Koni jogász emlékirataiból. A könyv eredetileg 1904-ben jelent meg. 2011-ben a könyvet újra kiadták. Jelenleg online is olvasható: az.lib.ru/k/koni_a_f/text_0660.shtml]

A kissé naiv versike sorai a századfordulói orosz társadalmat meg-
rázó eseményt isteni büntetésként írták le. A vers, persze, jóval a per
után íródott. Nem biztos, hogy Koni ugyanúgy gondolkodott akkor
is, amikor először az orosz jogtörténetben egy nő állt a bíróság előtt
terrorizmus vádjával. Hiszen Koni bíróként szerepelt az egykori társa-
dalmi drámában, és mint olyannak elfogultság nélkül kellett ítélnie.
Emlékirataiban Koni az uralkodó osztály korabeli erkölcsi felfogásairól
is írt kínos részletességgel, ami elárulja, hogy több szimpátiát érzett
a vádlott, mint a vád képviselői iránt. Emlékirataiban meghatározó
szerep jutott az igazságügyi tárcát vezető Obolenszkij hercegnek. Obo-
lenszkij feleslegesnek tartotta a nők bírósági meghallgatását, amelyet
a vádlottak jellegzetes szereplési vágyból színpaddá tennének. Obo-
lenszkij úgy vélte, hogy a nőket korlátozni, az engedetlenséget pedig
ostorral kell büntetni.

Vera Zaszulics éppen a testi fenyegetés ellen lépett fel. Váratlanul, és
a társadalom számára érthetetlenül. Hiszen Zaszulics nem állt kap-
csolatban a megostorozott politikai fogollyal: se testvére, se felesége,
se szeretője nem volt. Ez a büntetőjogi ügy szorosan kapcsolódott az
1876-s pétervári eseményekhez, amikor egy A. P. Bogoljubov nevű
diák letartóztatásba, majd fogdába került. F. F. Trjepov tábornok pa-
rancsára Bogoljubovot, vélt engedetlenség miatt ostorral verték meg
az előzetes letartóztatásban, holott a testi fenyegetést a törvény tiltotta.
Zaszulics 1878. január 24-én nyilvános fogadóórán megjelent Trjepov
városparancsnoknál – aki az uralkodó cár törvénytelen testvére volt,
egyébként – és közvetlen közletről rálőtt, kifejezve ilyen módon a fo-
goly megverésével szembeni tiltakozását.

Trjepov tábornok ugyan életben maradt, de a per kimenetele így sem
volt biztos. A bíróságon A. F. Koni elnökölt, K. I. Kessel volt a vád képviselője
– mindketten neves jogászok. P. A. Alekszandrov, Zaszulics ügyvédje
akkoriban még új volt a szakmában, mégis elérte védence felmentését.⁵

Védőbeszédében Alekszandrov pszichológiailag elemezte Zaszulics
tettét, ügyesen kihasználva az orosz társadalom akkori liberális beállítottságát.
A társadalom ugyanis eufórikus hangulatban élt a 60-s évek reform-
jai hatására. Az ügyvéd behatóan beszámolt Vera Zaszulics előéletéről:

⁵ Zaszulics peréről: Анатолий Богачев, *Вера Засулич и суд присяжных*, In: Слово, 1 сентября 2006 г.

szólt a megaláztatásokról és a kínzásokról, amelyeket el kellett viselnie a korábbi letartóztatása és bebörtönzése során. Ezeket Necsajevnek, egy kétes hírű nihilista-forradalmárnak köszönhette, aki személyes (szexuális) befolyással bírta rá, hogy csatlakozzon a militáns ellenzéki mozgalomhoz. Necsajevet egy csoportos gyilkosság vádjával állították bíróság elé, és ez a per olyan nagy hatással volt Dosztojevszkijre, hogy anyagát, de valódi szereplőit is felhasználta *Бесы* (Ördögök) című regényében. Sztjepan Trofimovics Verhovenszkij regénybeli liberális köre Necsajev csoportjának vonásait viselte, Necsajev és társai által elkövetett brutális gyilkosság részleteit felfedezzük Satov meggyilkolásában.⁶ Necsajev forradalmi *katekézise* szerint a forradalmár semmibe veszi a társadalmi véleményt, a társadalmi morált pedig megveti és gyűlöli. Úgy vélem, hogy röviden ezt nevezhetjük a női és férfi terrorizmus morális princípiumának.

Zaszulics védőügyvédje a következő szavakkal érvelt a bíróságon:

„Először jelenik meg a bíróság előtt egy nő, akinek tetteben nem volt se személyes indíték, se személyes bosszú. Egy nő, aki büntetést az eszméért folytatott harcban követett el. Mit jelentett neki ez a Bogoljubov? Se rokona, se barátja, se ismerőse nem volt. Soha nem látta, soha nem ismerte őt. De ahhoz, hogy felháborodjon az erkölcsileg elpusztított ember látványán, hogy feldühödjön a védtelen ember kigúnyolása miatt, feltétlenül kell rokoni, vagy párkapcsolatban állni az illetővel?”⁷

A nő – e szavakból ítélve – kilépett a társadalom által megszabott szexuális szerepéből.

A korabeli orosz esküdtszék úgy döntött, hogy Zaszulics tette nem volt büntetendő cselekmény. A személyes motívum hiánya a bírákra pozitívan hatott. Talán nem érdektelen megjegyezni, hogy a Tóra épp ellenkezőleg ítélkezik: akkor ismeri el a bosszú jogát, ha egy közeli rokonról van szó. A rokonok vérbosszúja elől menekülők számára speciális lakhelyeket is jelöltek ki, amelynek határaink belül a bosszút nem volt szabad végrehajtani (Bemidbar/Numeri 35,9-34). Ám ugyanakkor Bresit/Genezis 9,6 kimondja: „aki ember vérént ontja, ember által ontassék annak vére, mert I. ten képére alkotta az embert.” Vagyis a kérdés nincs lezárva: Zaszulics bírói felmentése jelentheti-e az erkölcsi felmentést?

⁶ Ф. Достоевский, *Бесы*, Лениздат, 1990, 245-247, 253.254, 286, 287, 545

⁷ Анатолий Богачев, 2006

Ulrike Meinhof és a Vörös Hadsereg Frakció

Ma már nem érzünk osztatlan szimpátiát a terrorista nők iránt. A mai bíróság nem vizsgálja a szociális igazságtartalmakat, hanem az adott társadalom jogalkotó normái szerint jár el. Felvetődik a kérdés, mi legyen tehát a vallási, vagy szociális igazságtartalmakkal, amelyeket az elkövetők tettük indoklásaként hoznak fel? Mely fórumon kell ezekről beszélni? És kell-e egyáltalán? És nem utolsó sorban: mi is a büntetés funkciója?

A kérdés nem könnyű. A választ megnehezíti, hogy a társadalmi megítélés különbséget tesz a férfi és a női elkövető között, kiindulva az évszázadok óta rögzült diszkriminációs klisékből. Az elítélt, de főleg a gyilkosságot elkövető nőt hamarabb kizárják a társadalomból. A gyilkosság ugyanis nem férhet össze a női természettel, egyfajta elfajzásnak számít.⁸

Nem érdektelen a filozófusok véleménye az erkölcsi megítélésről. Ők abból indulnak ki, hogy a társadalomban élő ember hajlamos a tettek megítélésére, és nem tesznek különbséget a női és a férfi erkölcsi gondolkodás között. Emmanuel Lévinas francia zsidó filozófus az erkölcsi megítélést az *erkölcsi tudatból* vezette le. Lévinas szerint az erkölcsi ítélet a reflexió végső tárgyának definiált tudat egyik variációja, amely a tudathoz hozzáadja az aktuális értékek és normák problémáját.⁹

Az erkölcsi tudat ezek szerint nem csupán valamilyen természetes emberi érzékenység, vagy aggályoskodás, hanem „a tudat visszahúzó-dása, önmagához való visszatérése, összerándulása.”¹⁰ Ráeszmélés talán? Ám éppen ebből keletkezhet az igazságérzet problémája is, amely az általános polgári (vallási) erkölcsi normák és az egyéni igazságérzet közötti konfliktusként manifesztálódik.

A terrorista nők modernkori problematikájával foglalkozott Alice Schwarzer ismert német feminista és publicista. 1977-ben, a *Terroristinnen* című cikkében¹¹ egy meghökkentő adatot közölt: az akkori németországi börtönökben ülő (német) terroristák kétharmada nő volt.

⁸ Hrotkó Larissa, *A víz visszatér a folyóba*, Remény, 2010, 3. sz. 84

⁹ Emmanuel Lévinas, *Nyelv és közelség*, Pécs, 1997. 42.

¹⁰ Uo. 41

¹¹ Emma. Das politische Magazin von Frauen, 1977. 10. Oktober (www.emma.de)

Jelenleg a cikk internetes elérhetősége:

www.frauenmediatum.de/chronik-de-neuen-frauenbewegung/1977/terroristinnen.

És ebben a statisztikában nem csupán az úgynevezett *forradalmi mennyasszonyokról* volt szó. Ulrike Meinhof nemcsak a gyakorlatban, de a mozgalom elméletében is vezető szerepet játszott.

Emma oldalain Schwarzer többször tért vissza a terroristanók, különösen Ulrike Meinhof témájához. 2006-ban jelent meg egy újabb cikke, amelyből idézek néhány releváns gondolatot.¹² Vera Zaszulics fenti leírásától eltérően Schwarzer belemegy Meinhof életének részleteibe, noha ezt főleg Meinhof lánya emlékiratának kiadása miatt teszi. Mégis: Meinhof életének bemutatásával – hasonlóan Zaszulics egykori védőjéhez – Schwarzer kétségtelenül *emberi* magyarázatot keres a terrorista gyilkosságokra, és erkölcsi felmentéséért folyamodik a képzeletbeli esküdtszékhez.

Miután többször kiemelte Ulrike Meinhof intelligenciáját és szociális érzékenységét, Schwarzer szinte bosszankodva felteszi a kérdést, hogyan szerethetett bele Ulrike a nyíltan cinikus és erőszakos Röhlbe (aki Ulrike lányainak apja volt)? És hogyan érezhetett valamit Andreas Baader, egy volt strici iránt, aki minden nőt szajhának tartott? „Talán azért alázkodott meg ez a nő a férfiak előtt, hogy ilyen módon kérjen bocsánatot az intellektuális fölényért?” Bármennyire is meglepő ez a gondolat, mégsem teljesen lehetetlen. Ulrike nem hozott otthonról egy olyan magatartási mintát, amely lehetővé tette volna férfiakkal való harmonikus együttélését. Nagyon is valószínű, hogy hevesen kapaszkodott férfitársakba, akiket éppen Ulrike intelligenciája ijesztett el. Ilyen módon magyarázatot kaphattunk arra, miért éppen „rossz” férfiakkal került kapcsolatba.¹³

De csak a férfiak lettek volna felelősek Ulrike Meinhof terrorista pályafutásáért? Nem volt ez egy szuverén döntés, amely őt az erőszak útjára állította? Hiszen az ember akarata szabad, és éppen ezért olyan nagy erkölcsi felelőssége is. Főleg saját magával szemben.¹⁴

A Vörös Hadsereg Frakció zömét – Schwarzer szerint – a polgári családokból jött gyermekek alkották, akik teljesen félreértelmezték

¹² Alice Schwarzer, *Der Mythos Meinhof*, Emma 2006. Juli/August

¹³ Egy 2008-ban megjelent könyvben olvasható néhány interjú, amely szintén az intelligens nő problémájáról szól. Az egyik interjú női alanya arról beszélt, hogy sok nő inkább a régi szerepben marad, mert ha egy kicsit is többet foglalkozik magával, „a férfi új társ után néz, de arra nagyon vigyáz, hogy olyat válasszon, akivel szemben intellektuális fölényét megtarthatja.” Horváth Júlia Borbála. *Újnőkorszak*, L'Harmattan, 2008, 35.

¹⁴ Emmanuel Lévinas, *Nyelv és közelség*, Pécs, 1997, 39.

a realitásokat. Néhány „felszabadult” hazai egyéniség állította őket – mint alvajárókat – a militáns szervezet soraiba. Akkoriban a szabadság nevében sokan ropogtattak fegyvereket: Vietnamban a Vietcong, Dél-Amerikában Che Guevara, Berlinben a Vörös Hadsereg nyúltak a *kalasnyikovhoz*. A régi „NDK-s forradalmi” kapcsolatokat felhasználva a Frakció aktivistái Bejrutba kerültek, ahol a német gerillákat szakszerűen kiképezték. A gerillák soraiban ott voltak a nők is; 1970-ben Ulrikével együtt csak öten, de ők is megtanultak ölni.

A nők erőszakos magatartása valószínűleg olyan régi, mint az emberiség története. A polgári társadalom egyik félrevezető hazugsága, hogy a nők természetüknél fogva jók, kedvesek és békések. Áttörve ezt a klisé, (ami a fentiek értelmében társadalmilag már önmagában bűnnek számíthat,) a nők is úgy viselkednek, ahogy a szituáció megköveteli. Szemtanuk (mindenekelőtt a túsók) szerint a nők racionálisabbak és számítóbbak is lehetnek, mint az agresszív és emocionális férfiak.

Vannak szociológiai és pszichológiai tanulmányok arról, hogyan kerülnek a nők a polgári társadalom ketrecéből a szabadságot kínáló erőszakos elkövetők soraiba. Durva általánosságok és gyors következtetések természetesen kerülendők. Schwarzer is óvakodott a végleges következtetésektől, mégis megkísérelte összefoglalni elemzésének alaptételeit.

A nők a köznap életben erősebb nyomásnak vannak kitéve, mint a férfiak. Az erős nyomás hatására mély, szinte tudatalatti félelmek alakulnak ki. Ha a nő ezeket egyszer legyőzte, mély lelki felháborodás következtében erős indulatok lépnek az ösztönösnek titulált félelmek helyére.

A társadalom, amely ellen a terroristanők fellépnek, a férfiak társadalma, ezért az sokkal kevésbé az ő világuk, mint terrorista társaik környezete, amelyben inkább egyenrangúnak érzik magukat.

A nők számára a törvénytelen világából a visszaút még nehezebb, mint a férfiaknak (egy bankrablót még tarthatnak Robin Hoodnak, de egy bankrablónő mindig egy tragikus alak, akitől lebukás esetén elveszik a gyerekeit).

A nőknek van gyakorlatuk az önfeladásban. Ha eddig mások miatt áldozták fel magukat, terroristaként egy ügyért adják oda életüket, amely gyakran annyira absztrakt, hogy személyiségükhöz köze sincsen: identitásuk önmegtagadásig húzódik vissza.

Nőket, akiknek békeszeretetét és végtelen türelését évezredek óta hangoztatják, és akik számára az erőszak társadalmi tabu, az erőszak

lehetősége még erősebben elragadhatja, mint a férfiakat, ha egyszer mernek erőszakosak lenni.

Ez a szociális-pszichológiai elemzés Zaszulics történetére is ráillett volna. Ám ebből mintha az is következne, hogy a terroristanő nem egy „egyszerű” gyilkos. A tettét nem a haszonszerzés céljai vezérlik. Hanem mi? Talán a hatalomszerzés?

Dosztojevszkij másik regényének (*Преступление и наказание*, vagyis *Bűn és bűnhődés*) hőse meggyőzően illusztrálja az erőszak végzetes hatását. Raszkolnyikov gyilkos tettének oka a hatalom élvezete volt, amit a „kiválasztottak” természetes jogának vélt:

«Власть даётся только тому, кто посмеет наклониться и взять её.»¹⁵

És ugyanott:

«Я просто убил, для себя убил...»¹⁶

Ám a tette – ismerte be Raszkolnyikov Szonjának, az erkölcsi ítélet regénybeli megtestesítőjének – megölte szellemét: «Я себя убил, а не старушонку».¹⁷ Rászállt a tett átka. Talán, mert Isten ujjá feljegyzi a bűnöket?¹⁸ Dosztojevszkij a bűn problémáját büntetéssel oldotta meg, amelyben nem a megtorlást, hanem a lelki megtisztulást és felszabadulást látta. Mert a büntetés a bűnöst a gonosztól szabadítja meg, amely (vagy aki?) rosszra buzdítja az embert, és amely nélkül az ember talán sohasem lett volna képes a gyilkosságra (?). A gonoszt csak a keresztényi szeretet és az önfeláldozás győzheti le Dosztojevszkij szerint, aki ezeket a képességeket női főszereplőjében mutatta be. Hiszen a nő vélhetően inkább képes az önfeláldozásra!

A terroristanők és a média

A női önfeláldozás készségét Alice Schwarzer is megemlíttette a terroristanők döntő okai között. A merényletek női elkövetői öngyilkosságtól sem rettenek meg, holott az öngyilkossági statisztikákban a nők általában a férfiak mögött állnak. Ugyanakkor az altruista, áldozati és egyéb rituális öngyilkosságokban a nők vezetnek. Ám ez a fejezet nem

¹⁵ Ф. Достоевский, Москва 1957, 434.

[A hatalom annak adatik, - mondta Raszkolnyikov - aki mer érte lehajolni.]

¹⁶ Уо. [Csak úgy, magamnak öltem.]

¹⁷ Уо. 435 [Magamat öltem meg, nem az öregasszonyt.]

¹⁸ Jer 17, 1

az öngyilkossági statisztikákat, hanem az öngyilkos merényletek női elkövetőinek megjelenítését tárgyalja.

Renate Schrodi-Grimm az öngyilkos nők ábrázolásának 16-19. századi ikonográfiai mintáit a halált *esztétizáló és erotikus töltésű szépitéseként* foglalta össze.¹⁹ De a 19. századra ez az ábrázolás szerinte *veszített potenciájából*:

Die ästhetische Entschärfung und moralische Überhöhung des schockierenden weiblichen Selbstmords verweist – so meine These – auf einen neustoischen Hintergrund, der im Lauf der Jahrhunderte immer mehr verblasste und in den „Attitüden“ des 19. Jahrhunderts gänzlich depotenziert ist.²⁰

Schrodi-Grimm állítása annyiban elfogadható, hogy az ikonográfiai minta a 20. századra megváltozott. Ám a női ábrázolást – és itt elsősorban a terroristanők képi és verbális ábrázolásáról van szó – a média ma is *erotikus-dekadens* vonásokkal teszi *vonzóvá* (eladhatóvá).²¹ A női stilizált képi ábrázolást a 16-17. században is felhasználták már a hivatalos propaganda céljaira. Caterina Medici (1519-1589) és Anna d' Autriche (1601-1666) antik hősnőként álltak modellt koruk nevesebb festőinek. Maria Medicit (1565-1642) például a hatalom megerősítése érdekében Rubens festette meg.²²

A női test a modern média egyik leggyakrabban felhasznált eszköze, főleg ha ezt extrém szituációkban sikerül *elkapni*. A moszkvai metróban, a Domodedovo repülőtéren és másutt az elkövetők között igazoltan csecsen terroristanők voltak, a legemlékezetesebb talán a 2004-s észak-oszétiai beszláni iskola helyszíne volt, ahol legalább két terroristanő és 186 gyerek halt meg. Az egész világot bejárták a képek, amelyeken a gyerekeket mentő erős hős katonák és holtan heverő fekete ruhás terroristanők összerogyant teste láthatók.

Az újságok szívesen írják le a női elkövetők külsejének és öltözkészék részleteit. Ezek szerint a terroristanők általában fekete ruhát hordanak. Nem kevésbé fontos a fényképes ábrázolás számára a fejkendő, amely egyrészt a muszlim nők szimbólumává, másrészt a félelemkel-

¹⁹ Renate Schrodi-Grimm, *Die Selbstmörderin als Tugendheldin. Ein frühneuzeitliches Bildmotiv und seine Rezeptionsgeschichte*. Dissertation zur Erlangung des philosophischen Doktorgrades an der Philosophischen Fakultät der Georg-August-Universität Göttingen, 2009. Vorwort, 7.

²⁰ Uo.

²¹ A kiemelt szavakat Schrodi-Grimm dolgozatából kölcsönöztem: *erotisch-dekadent, schöninszeniert, attraktiv dargeboten*. Vorwort, 8.

²² Renate Schrodi-Grimm, 2009, 23-24.

tés egyik eszközévé vált. Hiszen a fejkendő a nőt eltakarja, mintegy megközelíthetlenné teszi. Ugyanakkor a fekete fejkendő egy esztétikai részlet is, amellyel jól el lehet rendezni az alakokat, eltakarni, illetve kiemelni az arcvonásokat.

Csecsen terroristanők testükön rögzített robbanótöltettel a moszkoi színházban.
(Foto: picture-alliance/ dpa)

A média mindenféle hangzatos neveket ragasztott a muszlim terroristanőkre: *Allah mennyasszonyai*, *fekete özvegyek*, *dagesztáni sahíd* és hasonlókat. Róluk szívesen írnak és tudósítanak, mert egy női elkövető megborzongathatja az emberek idegeit. Még ma is, amikor a terrorizmus lassan köznapi jelenséggé válik. Talán, mint a középkori útonállás. Azzal a különbséggel, hogy női útonállókról nincsenek pontos információim. A nők a terrorizmus látványos eszközei.

Gyakran hangzik el, hogy a merényletek elkövetői olyan nők, akik elvesztették valamelyik férfi rokonukat, és ilyen módon állnak bosszút férjükért, vagy testvérükért. A nők – így a sajtó – extrémista férfiak megbízásából cselekszenek. Csecsenföldön a nők először 2000-ben követtek el merényletet: két terroristanő támadta meg az *Alchan Jurt* elnevezésű orosz katonai támaszpontot. Legalább két ember halt meg a merényletben az elkövetőkön kívül. A merénylet egyik végrehajtója Chava Barajeva a hírhedt Arbi Barajev parancsnok unokahúga volt. A lány Isam Chamad 12 éves palesztin fiú tettét utánozta, aki 1994 novemberében 10 kg TNT-vel a testén Gázában robbantotta fel magát, és az izraeli katonai ellenőrző pontot.²³

²³ Az adatokat a Город812 online változatából idézem: 812'online www.online812.ru, 2010. 03. 30-i (20:53) állapot szerint

2003-ben a nők több merényletet hajtottak végre az oroszok ellen. Az egyiket Samil Baszajev gerillavezér vállalta magára, aki a csecsen belügyminisztérium adatai szerint egy több mint 30 tagú női kamikádze csoportra támaszkodhatott. Kamikádze nők közreműködésével történt a moszkvai rock-koncert elleni támadás 2003 júliusában is, ahol 15 ember halt meg.

2004 augusztusában női terroristák levegőben robbantottak fel két orosz repülőgépet és 90 embert öltek meg. Néhány nappal később robbantotta fel magát egy nő a moszkvai metró egyik állomása előtt és 10 embert vitt magával a halálba.²⁴

Egy német online-újság még 2011 januárjában, vagyis pár nappal a domodedovi merénylet után az első oldalon egy döbbenetes című cikket hozott nyilvánosságra: *Die Rückkehr der schwarzen Witwe*.²⁵ A szöveg ezekkel a szavakkal kezdődött:

Ott, ahol hétfőn délután Oroszország legnagyobb repülőterén bomba robbant, egy szemtanú ismét egy *fekete özvegyet* vélt látni. Adatok szerint, amelyeket Interfax és Ria Nowosti hírügynökségek a biztonsági körökből szereztek, a tanú egy burkaszerű, hosszú, fekete felsőruhába öltözött nőt látott. A nő állítólag egy bőröndöt nyitott ki, amely nem sokkal ezután a levegőbe repült. A nőt egy fiatalember kísérte, aki ugyancsak az áldozatok között van.

A terroristanő újságírói leírása klisészerű, és nem feltétlenül hiteles. De hatásos, és minden bizonnyal emelte az újság értékesítési forgalmat.

Rezümé helyett

Ez az előadás nem tartalmaz egyértelmű válaszokat. Sőt óv attól, hogy nagyon világosan és nagyon gyorsan válaszoljunk a terroristanőkkel kapcsolatban felmerülő kérdésekre.²⁶ Az összefoglalónak fenntartott helyen is csak újabb információkat és újabb kérdéseket találnak. Mit

²⁴ *Die schwarzen Witwen*. www.n-tv.de/politik/dossier

²⁵ [A fekete özvegy visszatér] www.zeit.de/politik/ausland/2011-01/moskau-flughafen-schwarze-witwe

²⁶ Többek között az is felmerül, hogy kiket nevezhetünk terroristáknak? Hiszen ugyanazok az újságok publikálnak történeteket a kurd szabadságharcosok soraiban harcoló nőkről, akiket sohasem neveznek terroristáknak, noha ezek a nők is fegyveres akciókban vesznek részt. Pl. *Les Amazones du PKK*. Fotók: Colin Delfosse 2011 (Irak).

keresnek a nők a terroristák soraiban? Hiszen nem mindenki kényszerből kerül oda.

Mesélik, hogy az öngyilkos-jelölteket arab terroristák készítik fel, akik szó szerint zombikat csinálnak a potenciális merénylőkből. Mások azt mondják, hogy az öngyilkosok pénzt kapnak tetteikért, ezért családjukért áldozzák fel magukat. Van olyan elképzelés is, hogy a merényleteket olyan nők hajtanak végre, akiket a katonák megkínóztak és megerőszakoltak. Ők ilyen módon *mossák le* magukról a szégyent. A nők mozgató rugója ebben az esetben is a bosszú, mint a *fekete özvegyek* esetén. És vannak megfélemlített, vagy elrabolt nők, akiket rokonaik megölésével zsarolnak. A szakértők azt hangoztatják, hogy egy terroristanő mindig veszélyesebb, mint férfitársai. Főleg, ha tudja, hogy halálba megy.

A kamikádze nőkre a kiképzőtáborokban pszichikai hatást gyakorolnak, gyakran narkotikumok segítségével. Szakpszichológusok vizsgálják, milyen hiánypotenciálokkal rendelkeznek a jelöltek. Ha gyerekkorukban nem tapasztaltak meg anyai szeretetet, egy idősebb női kiképzőt kapnak, aki erősnek, de jóindulatúnak tűnik. Aki nem élte meg szexuális vágyait, azzal egy férfi kiképző foglalkozik, aki szexuális partnerré és tanárrá lesz. Ez a férfi végig kíséri az öngyilkos-jelöltet a kiképzés ideje alatt, sőt a merénylet idején is valahol a közelben tartózkodik. A média szerint a férfiak kedvéért vállalják a kamikádze nők a biztos halált.²⁷

Úgy tűnik, hogy 1977. évi cikke óta Alice Schwarzer is változtatott az eredeti véleményén. A 2006. évi tanulmányában mintha kevesebb szabadságot tételezne fel a női döntéshozatalban. A Vörös Hadsereg Frakcióban harcolt nőket terrorista „menyasszonyoknak” (*Bräute*) vagy „fickóknak” (*Kerle*) nevezi, akik mintegy „kölcsonvették” a férfiidentitást: vagy szerelmesek voltak egy-egy férfias „hősbe”, vagy magukat is annak tartották:

„Életútjuk nyilván nőies volt, sőt néha túlságosan is nőies: erőszakos apák és nagybácsik, keményszívú anyák, meghiúsult vágyak. Így némelyikük az állam-anya ellen harcolt, holott tulajdonképpen saját apjával, nagybátyjával, vagy férjével volt baja. Ez is a politika része lehetett volna, de ezt nem ismerték fel, ennek nem tulajdonítottak fontosságot.”²⁸

²⁷ 812' inline m.f.

²⁸ Schwarzer, 2006.

A Vörös Hadsereg női forradalmárainak életében döntő szerepet játszott a patriarchátus. Hiszen „a magánélet is politika”. Ulrike Meinhof – Alice Schwarzer szerint – nem vette figyelembe, vagy nem értette meg a feminista mozgalom eme gyakran félreértelmezett szlogenjét.

A merényletekről készült cikkek, vizuális anyagok és tanulmányok olyan magabiztosan közlik az események részleteit, hogy az ember már-már azt gondolná, hogy *ezek* mindent tudnak. Csakhogy ez nem felel meg a valóságnak. Az olvasók pedig a közölt szövegek alapján hozzák létre az olykor végzetes igazságokat. A női testet kereskedelmi célokra kihasználó, pornográf módon prezentáló média bűne kétségtelen.

(Kép: www.newsboy.ru/2010/06/16/odnoselchane-smertnicy-s-parka-kultury.html)